

LAHUTA E MALCÍS

Kangë e Shtatët

KUVENDI I BERLINIT

ARGUMENTI

Para ushtimës e gjamës, qi vjen nga Rumelija, Poeti pëvetë Zanën e vet per t' i diftue se shka janë. Pergjegja ásht e qartë. Lufta ndermjet Turqís e Rusvet kishte shpërthye dhe do të kishte shkue gjatë, po mos të kishin hì ndermjet fuqít e mdhá europjane. Kështu nxen fill Kuvendi i Berlinit. Mjerisht per Shqipni së mendon kurrkush n' atë mbledhje. Perkundra Knjaz Nikolla, sado i veshun si lypës, paraqitet dhe pranohet në kuvend. Ankesat e tija të përvájshme prekin dhe thejnë zemrat e të mdhajvet. Këta, në godi me Sulltanin, i apin dorë të lirë mbi viset shqiptare të Veriut dhe dájnë qi Plava, Gusija, Shkodra e Malsija t' i kalojnë Malit të Zi, kufini i të cilit do të kapej deri në rrjedhën e Drinit. Ky vendim i padrejtë ban Poetin të

namë nenshkruesët e aktit mizuer dhe përbëtohet se Shqipnija s' ka per t' i u lëshue kujë, para se gjaku të derdhet deri në gjû dhe bota marë të kállet flakë.

Gëzimi i Knjazit ásht i pamasë. Ai tashti s' mendon veç kohën e ardhëshme plot pasuni e të mira, plot madhni e nderime. Këthehet në Cetinë dhe thurret Pál Milanin, të cilit i urdhnnon të gatojë sá má parë pësë taborre dhe me to të nisej per tokat shqiptare. E porositë dhe i ep planin e luftës. Pali, má i urtë se trim, pleqnnon me vedi e bindet per fjalët e Knjazit, per të cilin ishte gadi me u hjedhë në flakë të zjarmit e në valë t' ujit, por jo me rá në Shqipni. Qeshë Nikolla para ligshtësis së prísit dhe nisë t' a tallë tuj e këshillue, si në gaz, të bâhej pop a por të njeshte furkën e grues per të tjerrë, në vend të sajë, te dera e shpís. Ata shka s' ndigjon Pali, ka per të m' a çue në vend Mark Milani — thotë krajli — dhe me një herë ep urdhën të thirret tanë burrnimi n' ushtri.

Tuj bâ të vetat fjalët e Zanës i sjellet Poeti Knjaz Nikollës dhe e qorton per gabim qi ishte tuj bâ, mbasi rrëhet keqas kushdo, qi i nget në të pádrejtë Shqiptarët.

Deh! oj Zânë, tý t'kjasha true!
 A thue din ti me m'kallxue,
 Se ç'ká ndêjë tue bumbullue
 Andej larg kah Rumelija,
 Ka' ajo Plevna e Bulgarija? 5
 A kjenë topa a veç kjenë gjâmë,
 Qi u dridh toka ashtû nën kâmë?
 Besa, jo, pra nuk kjenë gjâmë
 Qi u dridh toka ashtu nën kâmë;
 Por kjenë topat e Rusís, 10
 Kjenë havanat e Turkís
 Qi bumblluen fushës s' Rumelís,
 Nâtë e ditë tue rrahë pá dá,
 Rumelín t' tânë n'gjak tue e lá
 Kah na u pré Turku me Shkjá, 15
 Me Miskov Turku ka' u pré.
 Rrëmej gjaku shkulm mbí dhé:
 Si mjerë zêmra e atyne nânave,
 Qi i pa'n djelmt atyne ânave,

1-10 *tý t'kjasha true*: tý të qofsha kushtue. — *Rumelija*: krahinat bregore mbi Detin Egjë. — *Plevna*: qytet në kufi me Bosnje.

10-15 *havanat*: K. VI, 333.

15-25 *Rrëmej*: rrodhi, gufoi gjaku gulfa gulfa.

Perse kryet nën grykë t' havanave,	20
Kur të rrahin kta batare,	
S' i bân nierit, jo nji pare.	
Bre mâ zí 'dhe pat per t' ndollë,	
Pse tue u rrasë kje Shkjau n'Stambollë,	
Me zhbî Mbretin m' post të vet;	25
Veç se u rán Krajlat ndermjet,	
Edhe pushka tashti prâni.	
Sod t' shtatët Krajlat e Sulltani	
N' at Berlin na jânë bashkue,	
Na kan nisë me e bisedue	30
Se si pûnen me e vendue,	
Per me vû paq edhe besë,	
Per me shue luftë e ngatresë,	
Zëmer t' keqe, mní e resë,	
Tue ngulë gúr, tue ngulë kufi,	35
Per gjith vend, per gjith mbretní,	
Giatë Balkanit m' Dët të Zí.	
Por tue kënë se besë e fé	
Nuk po kisht', jo, sod mbi dhé,	
E se i forti, n' armë merthye,	40
Aj po kisht' gjithmonë arsye,	
Un tue e pasë jam ktû do frigë	
Se na bîn ndo'i pûnë e ligë	
Per Shqypni e per Shqyptarë:	
Ke kta s' kan miq as kumarë,	45
Qi me e folë per ta nji fjalë,	
Qi me hî atÿ zot me u dalë.	

25-30 *Me zhbî Mbr. m' post të vet*: me rrëxue mbr. nga fronti.

30-35 *mní e resë*: K. VI, 168.

Pse, edhe qe, qaj Knjaz Nikolla, Lshue dollamen pola-pola, E me 'i strugë të gjânë dý pllâmë, Me 'i kosh rrethe neper kâmë, Shkye shallvarësh mbí kupë të giúnit Me ju dhimët gurit e drunit:	50
Aj po u del Krajlave para, E me fjalë e dokrra t' mara Po ja nisë atý me kjá, Se aj tokë buke nuk po ká, Bjeshkë e vrrî se atí i jânë thá: I jânë thá e i jânë shkrumue, Të tânë shkam e rrasë e lmue, Pa një kallzë, pa një shkop drûje, Sa qi poplli, rreshkun ûje, Asht ka' i del prej Cernagore, Po s'i u lshue një tokë gratçore, Si, bjen fjala, toka arbnore. Toka arbnore, tokë me nâm (Blé me pash e shitë me pllâmë, Pashi argjand, pllâma florî,) N' daç per bjeshkë e n' daç per vrrî, N' daç per dhên e n' daç per dhí, Si per bukë, si per tagjí	55 60 65 70

45-55 *Lshue dollamen pola-pola*: K. III, 204. — *E me 'i strugë*,... *Me 'i kosh rrethe*: K. I, 293. me dollakë të gjatë sá me mbushë një kosh me to. — *Shkye shallvarësh*: me brandavekë malazez, ngjyrë qiellë, të shkyem.

55-60 *e dokrra t' mara*: me bisedë kote, por të thanuna mirë.

60-65 *e rrasë e lmue*: rrasë e láme. — *prej Cernagore*: nga Mali i Zí. — *tokë gratçore*: K. II, 7.

Si per pûnë, si per tregti. Edhe Krajlrat po e ndigiojn, Po e ndigiojn—as s' po e qortojn; Veç se bashkë me Mbret t'Stambollës,	75
Po na i napin dorë Nikollës, Me mârre Plavë, me mârre Guci, Me mârre Shkodren me Malci, Dér kû dán vendi me Drî:	80
Si atë Zoti m' a marroftë, Mbret, a Krajl, a kushdo kjoftë, Qi vû dorë m' leter mâ i pari Vendit t' vet me dalë Shqyptari, Ase rob me ndêjë nen Shkjá, Pagë e t' dheta atij tue i lá!	85
Se, per Zotin—kjoftë levdue!— Per pa u bâ gjaku der m' giû, Kurr Shqypnín s' kem' per t' a lshue. Se kur t' mërret, vall, Shqypnija, Flakë do t' ndezet rrokullija,	90
E do t' binden fiset t' tâna Kah bjen dielli e kah mërri hâna. Gjaku i jonë, po, ká me vlue, Nama e jonë, po, ká me ushtue, Ka me i shkue m' vesh Perendís, Edhe i Lumi, n'frymë t' idhnís,	95

70-80 *s'po e qortojn*: s'po i a prishin fjalën. — *i napin dorë*
N.: i napin dorë të lirë. — *Me mârre Plavë... Guci*: dy
krahina shqiptare.

90-95 *rrokullija*: tanë bota rreth e rrotull.

95-100 *n'frymë t'idhnís*: K. VI, 211.

M'vend Europen ká me e vrá: Të tânë n' gjak ká per t' a lá. Kúr ka ndie qaj Knjaz Nikolla, Se atí Europa edhe Stambolla	100
Dorë i dhâncan mbí Shqypní, Me dalë cubi nji zotní: Vû kapicen m' njanin sý, Se ç'â hjedhë e ç'ká lodrue, Se 'dhe kangës ç'i a ká fillue,	105
Porsi krushku tue vallzue! Lum e lum, po, i biri i Shkinës, Se nder ksolla të Cetinës, N' ato kohë qi kan me ardhë,	110
Ká me ngrânë aj bukë të bardhë, Ká me zí aj mish taroçit, Ká me pí, po vênë prej poçit, N' të dý faqet me i plasë gjaku, Kacadrê me i ndêjë mustaku.	115
Në Cetinë mandej ká dalë, Pál Milanit ká çue fjalë: More Pál, more ti djalë, Nji sahat mos t' bâjsh me u ndalë, Por flutro si gjeraçina, Edhe peja ke Cetina;	120
Pse due t' ap un t'ý nji ushtrí: Pësë taborre djelm të rí,	

110-120 *mish taroçit*: K.V, 68. — *Kacadrê... mustaku*: ngrehë musteqet porsi brinat e kacadrênit (*lucanus cervus*). — *si gjeraçina*: K.I, 277.

120-125 *peja ke Cetina*: eja në Cetinë se kam nji fjalë. — *taborre*: K.VI, 90.

T'ânë Sokola lé n' Mal t' Zí, Per me i qitë un n' at Shqypní: N' Hot e n' Grudë, n' Plavë e n' Gusi	125
E ato vende me m' i shtrúe, Se ato Krajlat m' i dhanë mue, Me shkelë m' to gjith si të due. E mandej, si per nji javë T' m' i keshë shtrúe Gucí e Plavë,	130
M' beh t' m' i bijsh Lekve t' Malcís, Si njaj ujku prej pusís, E me shpatë e me konop. Të m' i bájsh mue Lekët per shkop, Edhë vendin, gjânë e giatë,	135
T' m' a pushtojsh dér m' Prrue të Thát. Pse, si shtrúe t' a kem' Malcín, T' kem' mârre Plaven e Gucín, At herë na po t' rrasna n' Shkoder, Tue luejtë valle e tue keye loder,	140
Si ata mâzat neper lâinë, Pa na hí kund ferrë në kâmë. Pál Milani thotë nji fjalë: Njeksaj pûnë â vshtirë me i dalë; Se p' r' i javë s' shtrohet Malcija,	145

125-135 *N'Hot e n'Grudë...* fiset e para të Malsís, të zaptueme prej Malit të Zí. — *M'beh t'm'i bijsh Lekve t'M.*: t'i sulmojsh papritmas Malsorët e M. së Madhe. — *ujku prej pusís*: ujku nga prita. — *Të m' i bájsh... per shkop*: nga të rrahurat të kenë nevojë të mbahen në shkop.

135-140 *dër m'Prrue të Thát*: prrue qi xën fill në Pyllin e Bogës e derdhet në Liqë të Shkodrës.

Se as me pushkë s' mërret Shqypnija.	
Vënu shêj, po, fjalve t' mija,	
E mos nguc grênzat me krande,	
Perse ngucë të zezen t' ande,	
Pse edhe jashtë n' ket pûnë ké marrë:	150
Per pá t' pasë kush gjak as varrë,	
Nuk thotë Zoti, as s' e ep kanûni	
Në vend t' huej me hî perdhûni.	
Jo, po, m' thuej në zjarm me rrânë,	
Me i rá detit ânë e m' ânë,	155
Se n' fjalë t' ande atje do t' veta;	
Por n' Shqypní, besa, s' mund t' veta.	
Qeshi Knjazi vesh e m' vesh,	
Se ti s' kênke-o burrë prej nesh:	
Kênke burrë veç me ngrânë pshesh,	160
Q' se i a nisë me m' predikue,	
Thue se 'i grue vetë kam qillue	
Qi me u trëmë prej fjalve t' ueja,	
Per çka m' flet, per vende t' hueja.	
Jo, po, mirë do t' isht' per tý	165
Kamelaf me vû ti n' krye,	
Me lshue mjekren dér nen gjí,	
E me dalë Pop ti n' Mal t' Zí	
Per n' mos daç ti n' shpí me shkue	
Me njitë furken porsi grue,	170

145-155 *E mos nguc grênzat me krande*: (grêthat) mos kerkò rrezik, belá. — *Pse... jashtë... ké marrë*: ké dalë jashtë masës së duhun, e ké teprue. — *me rrânë*: me rá.

160-170 *burrë... me ngrânë pshesh*: burrë i lig, frigacak. — *me m'predikue*: me më qortue, me më këshillue. — *Kamelaf*: kësulë popash, kamillaf.

E aty n' derë, ndëjë mbî ndo'i krroqe, Me tjerrë m' bosht me t' ande shoqe, Tuj u zé me tê n' shallâ: Se per luftë s' u dashtke gjâ.	
Sa per luftë âsht Mark Milani	175
Burrë si motit, trim si luani, Qi edhë ushtrís ka per t' m' i prí, Per me shtrúe Plavë e Gucí, Per me shkelë Lekë e Malcí. Edhe Shkoders mrendë me i hî;	180
Me i hî mrenda me bajrak: Me bâ Shkodren Karadak. Kshtû tha Knjazi e lshoi kushtrimin, Per me mledhë n' ushtrí burrnimin.	
Pingroi Zâna neper molla:	185
Hajde! hajde! or, Knjaz Nikolla, Se pak giatë jé shtý me fjalë: Se vjen moti per kadalë: Se s' din nieri kû mund t' dalë, Po kje 'imend se lshon aj vrapin	190
Mâ të madh se t' a két hapin: Si, me giasë, ti don m' e lshue, Q' se nder mend tý t' âsht ngujue Në Gucí nji ushtrí me e çue, Shqyptarín nji herë pa e pvetë:	195

170-175 *ndëjë mbî ndo'i krroqe*: mbi karroqe, babune, vozgë misrit.

180-190 *Karakak*: K. I, 59. — *lshoi kushtrimin*: qiti lajmin, zânin (kush âsht trim), (alarm). — *Pingroi Zâna*: Zana (K. II, 50) lëshoi zânin, briti.

A thue e lshon Gucín e shkretë,
 A thue e lshon Malcín e ngratë,
 Per pa i shprazë dý pushkë m' të thatë.
 Me Shqyptarë, more Nikollë,
 Mundet nieri ngusht me ndollë, 200
 Po s'u shkoi aj mrendë per mik;
 Se ata lé kishin çelik,
 E vû sý kishin me dekë,
 M' erz a m' tokë me pasë me i prekë,
 S' ka shka bân nder ta i huej'! 205
 Se ata gjallë s'i shtrohen kuej,
 N' dashtë t'jët Knjaz, a n'dashtë t'jët Mbret;
 Se atà Mbret po ishin n' dhé t' vet:
 Fort gabon kush i gerget!

200-209 *E vû sý kishin*: e kishin caktue, vendosë. — *M' erz*: në nderë. — *i gerget*: i ngacmon, i trazon.

